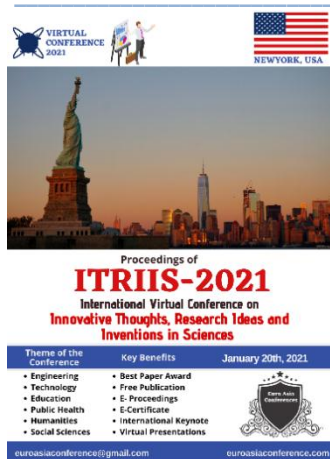

CHAQIRIQQACHA HARBIY TA'LIM O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLIGINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

Tursunov Shaxzod Ramazonovich, TDPU
Harbiy ta'lim fakulteti mustaqil tadqiqotchi
E-mail: shaxzod.tursunov.86@mail.ru

Abstract.

Competent, teacher frame, studying process, career guidance, military education, national army.

Rezume:

Компетентлик, педагог кадр, учебный процесс, профориентация, военное образование, национальная армия.

Tayanch so'zlar:

Kompetentlik, pedagog kadr, ta'lim jarayoni, kasbga yo'naltirish, harbiy ta'lim, milliy armiya.

Hozirgi kunda butun dunyo pedagogik jamoatchiligi tomonidan e'tirof etilayotgan taraqqiyot ta'lim modeli-bu kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan ta'limdir. Bu ta'lim malakali mutaxassis kadrlar tayyorlash darajasi eng avvalo, ularga bilim berish, ko'nikma va malakalar xosil qilish, ta'lim tarbiya berish jarayonida bo'ljak harbiy ta'lim o'qituvchilariga fidoiylilik, kechirimlik, mehirlilik, izlanuvchi, o'z fanini va bolalarni sevish fazilatlarida belgilanadi.

Chaqiriqqacha bo'lgan o'quvchi-yoshlar harbiy ta'lim sirlari bilan birga ajdodlar tomonidan to'plangan bilim, odob, urf-odat, milliy-ma'naviy qadriyatlar va hayotiy tajriba asosida jamiyatda o'zining munosib o'rnini egallashi, bilim salohiyati va dunyoqarashining shakllanishida chaqiriqqacha harbiy ta'lim o'qituvchisi, uning kasbiy tayyorgarligi muhim ahamiyat kasb etadi. SHu bilan birga, chaqiriqqacha bo'lgan o'quvchi-yoshlarda milliy armiyamiz talabidan kelib chiqqan holda yuqori darajadagi professional bilim va ko'nikmalarni shakllantirish harbiy pedagogik faoliyat sohasining ustuvor vazifasi hisoblanadi. Buning uchun avvalo chaqiriqqacha harbiy ta'lim o'qituvchilarining o'zida yangicha bilim berish, o'zining pedagogik va harbiy-professional malakasini doimo oshirib, xorijiy armiyalarning ilg'or tajribalarini o'zlashtirib borishi va ijodiy faoliyat bilan shug'ullana olish ko'nikmalari tarkib topgan bo'lishi lozim. Bu muammoning qanchalik murakkabligi, xayotda zarurligini, muhim ahamiyat kasb etadi.

Bo'lajak harbiy ta'lim o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi dastur doirasi bilangina cheklanib qolmasligi zarur, uning bilimi, mahorati ancha keng va chuqur bo'lmog'i lozim. Jumladan, hozirgi paytda ta'lim tizimi taraqqiyoti insonni bilimning turli sohalaridagi xilma-xil, mustaqil, maqsadga yo'naltirilgan faoliyat turlariga jalb qilish asosida intellektual va axloqiy kamolotini ta'minlashga qaratiladi. Bilimlarni jadal yangilanib borishi harbiy ta'lim tizimi oldiga quyidagilarga qodir bo'lgan bo'lajak harbiy ta'lim o'qituvchilarini tayyorlash vazifasini qo'yadi:

- hozirgi zamon jamiyatining jadal o'zgarayotgan sharoitlariga moslashish;
- samrali ishlash uchun zarur bo'lgan zamonaviy bilim va ko'nikmalarni mustaqil o'zlashtirish, turli vazifalarni hal etishda ularni qo'llash, tanqidiy fikrlash, real voqeylikda

vujudga kelayotgan muammolarni o'z vaqtida sezish va zamonaviy texnologiyalardan foydalanib ularni hal qilishning samarali yo'llarini izlash;

- axborot bilan hamkorlikda ishlash, axborotni topish va ishlov berish, shuningdek axborot va halqaro axborot ta'lim resurslaridan samarali foydalanish;

- turli fan sohalari bilan shug'ullanadigan mutaxassislarni uyushtirgan jamoalar bilan ishlay olish.

Bo'lajak harbiy ta'lim o'qituvchilarini kasbiy tayyorlash jarayonida o'qituvchi kompetentligiga ham e'tibor qaratish lozim.

Kompetentlik – olingan nazariy bilim, ko'nikma va malakalarning majmuasini amaliyotga mustaqil va ijodiy qo'llay olish darajasi hisoblanib, bu ham malakaviy pedagogik amaliyot jarayonida va chaqiriqqacha harbiy ta'limning keyingi faoliyatda shakllanib boradi.

Bo'lajak harbiy ta'lim o'qituvchilarining kasbiy kompetentligi va kommunikativlik, tashkilotchilik, fanda doir axborotlarni egallab olishida ko'rinadi. Bo'lajak harbiy ta'lim o'qituvchilarining ijtimoiy kompetentligi jamiyatdagi o'zgarishlarga tez moslasha olishida, axborotni topish va ishlov berishida, shaxsiy tarkib bilan ishlay olishida, jamoat ishlarida faol ishtirok etishida namoyon bo'ladi. Bo'lajak harbiy ta'lim o'qituvchilarining metodologik kompetentligi esa doimo izlanuvchan bo'lishida, kasbiy va ijodiy kompetentlikni rivojlantirib borishda, loyhalash madaniyati va ularni innovatsion faoliyatda qo'llay olishida ko'rinadi. O'zbekistonning kelajak ravnaqi bugungi yosh avlod tarbiyasining qanday bo'lishi va to'laqonli shakllanishiga bog'liq. Mustaqil jamiyat e'tiqoddi, dili pok, ruhi komil insonlar tomonidan quriladi. Bu haqda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning «ta'lim va ilm-fan davlatning yoshlarga doir siyosatini amalga oshirish ta'limning yangi zamonaviy usullarini jumladan axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish» deb ta'kidlashi ta'lim muassasalarida bir qator vazifalarni hal etish zarurligini ko'rsatadi, hech shubhasiz, asosiy vazifaning qanday bajarilishi, talabalarimizga dastur miqyosidagi ta'lim-tarbiyaning singdirilishi yoki singdirilmasligi o'qituvchilarga bog'liq¹. Demak, bo'lajak chaqiriqqacha harbiy ta'lim o'qituvchilarining bilim saviyasi, kasb mahorati, muomala madaniyati yuksak bo'lishi hayotiy ehtiyoj, haqiqiy harbiy rahbar-yuksak madaniyat sohibi, chuqur bilim va puxta malakaga ega bo'lishi lozim. Bo'lajak chaqiriqqacha harbiy ta'lim o'qituvchilarining nazariy va ilmiy saviyasi, metodik mahorati ham talab darajasida bo'lishi lozim.

Pedagogik-psixologik tayyorgarlik, mashg'ulotlarni tashkil qilish va o'tkazish mahorati

Pedagog ta'lim-tarbiya jarayonida qo'llaniladigan o'qitish shakllarining pedagogik-psixologik asoslari; psixodiagnostika usullaridan foydalanish; o'qitish shakllarida o'qitish metodlari va vositalaridan o'rinli foydalana olish; ta'lim mazmuni, metodlari, vositalari va shakllarining uyg'unligi, uzviyligini ta'minlay olish; pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llashning nazariy va amaliy asoslarini egallagan bo'lishi lozim. Pedagog ma'ruza, seminar, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlariga qo'yiladigan didaktik talablarni; didaktik maqsadlar asosida mashg'ulotning har bir bosqichi uchun reproduktiv o'quv topshiriqlarini ishlab chiqish; fanlararo, mavzulararo bog'lanishni amalga oshirishni bilishi lozim.

Tarbiyalashning usul va vositalarini egallaganlik

Ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etishda pedagog ilmiy-nazariy, ma'naviy-ma'rifiy, madaniy qadriyatlardan samarali foydalanish malakasiga ega bo'lish, o'qitish jarayonida yoshlar ongiga milliy g'oyani singdirishning mazmuni, vositalari, metodlari va shakllarini

¹ Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – T.: O'zbekiston. 2017. – 44-bet.

bilishi; yoshlarni jamoaga birlashtirish, ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, bajarilgan ishni baholay olish, ta'lim muassasalarida tashkil etiladigan ma'naviy-ma'rifiy ishlarning shakllarini, pedagogik etika me'yorlarini bilishi talab etiladi.

Mustaqil va ijodiy ishlarni tashkil etish

Pedagog yoshlarda mustaqil va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini tarkib toptirishning ijtimoiy-pedagogik zarurati va nazariy asoslarini bilishi; iqtidorli yoshlarni aniqlash diagnostikasini, mustaqil ta'limning tashkiliy va o'quv-metodik ta'minotini yaratish yo'llarini bilishi, o'quv materialini mazmuni asosida vosita, metod va shakllarini samarali tanlash va uyg'unlashtira olishi lozim.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish

Pedagoglarning informatika va axborot texnologiyalari asoslari, axborotlarni saqlash, qayta ishlash, tarqatish va namoyish qilishni bilishi, Microsoft Office dasturlari, jumladan Windows operatsion tizimida ishlay olishi, Microsoft Excel dasturiy muhitida jadvalli ma'lumotlarni qayta ishlash texnologiyasi, Internetning asosiy imkoniyatlari, Internetda axborot maydonlarini saralovchi Web saytlari haqida ma'lumotlar, Internetdan ma'lumot olish va ma'lumotlar kiritish texnologiyalarini bilishi, elektron pochta va undan foydalanish texnologiyalarini, dasturiy ta'minotning asosiy turlarini bilishi va foydalana olishi, fanlardan maxsus taqdimotlar va elektron resurslar tayyorlashi va qo'llay olishi, ta'lim jarayonida amaliy masalalarni echishda axborot texnologiyalarini qo'llash; masofaviy ta'lim elektron o'quv-metodik bazasini yaratish va undan foydalana olishi lozim.

Xorijiy tillarni o'zlashtirish

Xorijiy tilda turli janrdagi (teleko'rsatuv, radio eshittirish, e'lonlar, yangiliklar va h.) audio va video matnlarni eshitib, asosiy ma'nosini tushunib muhokama qila olish; har qanday og'zaki nutqni tinglab tushunish; xorijiy tilda, tele suhbatlarni tushuna olish; kasbiy va shaxsiy qiziqishiga doir ma'ruzalar, prezentatsiyalar, nutqlarni tushuna olish. Qisqa oddiy qaydlarni va axborotlarni yoza olish, shaxsiy xususiyatga ega murakkab bo'lmagan xatlar yoza olish, so'rovnoma, ma'lumot daftarlarini to'ldira olish, tarjimai hol yozish, e'lon va maktublar tuza olish, grammatik va leksik xatolarsiz qisqa bayon va insholar yozish, e-mail, Internet forumlariga xatlar ezish; yozma nutqda matn janriga hamda maqsadiga muvofiq rasmiy ekinor rasmiy uslubni tanlash; tanish mavzular bo'yicha ma'ruza annotatsiyalari, tezislar yozish.

O'z-o'zini kasbiy rivojlantirish

Pedagog ta'lim beradigan fanlari turkumini ilmiy-nazariy jihatdan o'zlashtirgan bo'lishi, rivojlanish tarixi, fanda erishilgan yutuqlar, muammolar, ilmiy-tadqiqot va izlanishlar natijalaridan xabardor bo'lish; axborot madaniyatini egallaganlik; xorijiy tillarni o'zlashtirganlik; darsliklar, o'quv qo'llanmalari, o'quv-metodik adabiyotlarni tahlil qilish, ulardan ta'lim-tarbiya jarayonida samarali va o'z o'rnida foydalana olish. Fanning maqsadi, vazifalari, predmeti va ob'ekti, asosiy metodlari; fanga qo'yiladigan asosiy talablar; umumiy yuklama hajmi va uning taqsimoti; fan bo'yicha tayyorgarlik ko'rayotgan bo'lajak mutaxassisga qo'yiladigan umumiy malaka talablari; ilmiy-metodik ishlarni amalga oshirish, kasbiy faoliyat jarayonini tashkil etish va boshqarish; fan taraqqiyotining axborot va kommunikatsiya texnologiyalariga bog'liqligi; foydalaniladigan asosiy adabiyotlar; fan bo'yicha kasbiy kompetentlik darajasi; fanning o'quv rejasidagi boshqa fanlar bilan gorizontall va vertikal uzviyligi ta'minlanganligi; fanni taraqqiy etish muammolari va echimlari.

Taklif etilayotgan model oliy ta'lim tizimini modernizatsiyalashning zamonaviy bosqichda pedagog shaxsiga qo'yilayotgan talablarni o'zida aks ettiradi. Respublikamizda pedagog kadrlar tayyorlash borasida etakchi oliy ta'lim muassasasi hisoblangan universitetimizda ta'lim va tarbiya mazmuni, innovatsion o'quv-metodik majmualar va

elektron ta'lim resurslari, o'quv-moddiy baza yuksak ma'naviyatli, etuk pedagog shaxsini shakllantirishga qaratilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyayev SH.M “Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz” T.; O'zbekiston, 2016.
2. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – T.: O'zbekiston. 2017. – 44-bet.
3. Mirziyayev SH.M Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz T.: O'zbekiston. 2017. – 23-bet. Chaqiruvga qadar harbiy ta'limni tashkil qilish va uning metodikasi o'quv qo'llanmasi – A .Yu.Sotvoldiyev. 2007 y.
4. Harbiy pedagogika o'quv qo'llanma A. Satib-Aldiyev, A. Karimjonov. 2004y